

1. Кубертен П. Олімпійські мемуари. Київ: Олімпійська література; 1997. 179 с.
2. Роль физического воспитания и спорта в подготовке молодежи: окончательный доклад I Междунар. конф. министров и руководящих работников, ответственных за физическое воспитание и спорт. Париж: 1976. 34 с.
3. Anthony Don. Coubertin Pedagogy. Pierre de Coubertin an unrecognized genius... Lausanne: The International Pierre de Coubertin Committee; 1994. p. 27-31.
4. Coubertin Pierre de. The Olympic Idea: Discourses and Essays. Lausanne: Carl-Diem-Institute, Editions Internationals, Olympia; 1966. 217 p.
5. Coubertin Pierre de. Discours à Athènes (16 nov. 1894). Textes choisis. Zurich-Hildesheim-New York: Weidmann; 1986. Tome II. p. 364-375.
6. Coubertin Pierre de. Pédagogie sportive. Les Éditions G. Crès et Cie. Paris: 1922. p. 154.
7. Coubertin Pierre de. Olympism. Selected Writings. Lausanne: IOC; 2000. p. 547.
8. Mzali Mohamed. Olympism and education. Report of the 18th session of the IOA. Athens: 1979. p. 62-72.
9. Pierre de Coubertin and the Arts. Lausanne: The International Pierre de Coubertin Committee; 1994. 15 p.

Лях-Породько О.О. <https://orcid.org/0000-0003-4165-1646>

ДО ПИТАННЯ КОЛИ Ж РОЗПОЧАЛАСЬ ІСТОРІЯ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ УКРАЇНИ?

**Національний університет фізичного виховання та
спорту України**

Annotation. The article states that Olympic traditions in Ukraine have a long history. An analysis of the development of the modern Olympic movement in Ukraine until 1952 was carried out. It is established that the modern Olympic movement began in 1894.

Keywords: Ukraine, Olympic movement, Olympic Games.

Актуальність теми дослідження (постановка проблеми). Вже понад 30 років як Україна поновила свою

незалежність. За цей час відбулися кардинальні зміни у соціальному, економічному, геополітичному історичному, культурному житті українців. Ми упродовж цих років відкривали для себе свою історію, традиції, культуру. Тому, що сотнями років нам нав'язували, викривлювали, ховали від нас справжню історію.

У 2022 році після повномасштабного нападу рашистів український народ усвідомив значення знання своєї власної історичної пам'яті. Однак, на жаль, є й досі спотворена історична пам'ятка української нації. Зокрема це стосується питання – коли ж почалась історія олімпійського руху в Україні?

Приводом до продовження цієї дискусії у статті є офіційна версія на сайті Національного олімпійського комітету України. У рубриці Історія є таке твердження: «Історія олімпійського руху в Україні розпочалася в 1952 році, коли спортсмени України у складі збірної команди Радянського Союзу вперше прийняли участь в Іграх XV Олімпіади в Хельсінкі» [2].

З огляду на таке тлумачення історії актуальним постає виправити, доповнити, спростувати й нарешті допомогти, тим хто не знає своєї справжньої історії олімпійського руху, усвідомити давні українські олімпійські традиції.

Мета дослідження – здійснити аналіз та з'ясувати витoki зародження олімпійського руху в Україні.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, першоджерел та мережі Інтернет, описовий метод.

Результати досліджень. Направду якщо ми говоримо про першопочатки олімпійської ідеї в Україні, то слід перш за все говорити про елінський період Північного Причорномор'я українських земель. Бо ще до нашої ери у містах-полісах на узбережжі Чорного та Азовського моря була давньогрецька культура, агоністика, міфологія [1].

Тому олімпійські традиції Стародавньої Греції мали широке культивування на території сучасної України.

Таким чином у нас є всі підстави стверджувати, що олімпійський рух зародився в Україні ще до нашої ери у прадавні часи. І вже аж ніяк не у 1952 році!!!

Щодо питання коли розпочався сучасний олімпійський рух в Україні, то тут відповідь також не втішна для тих, хто вважає 1952 рік початком. Бо сучасний олімпійський рух зародився в Україні від початку його відродження. Хто полюбляє дати, то

«стартом» є 1894 рік. Це рік проведення Атлетичного конгресу. В подальшому визнаного як I олімпійський конгрес.

На підтвердження того, що сучасний олімпійський рух розпочався в Україні ще наприкінці XIX століття нижче приведено факти, роки, прізвища тощо.

Вже Ігри I Олімпіади 1896 р. засвідчують те, що біля витоків сучасного олімпійського руху були українці (табл. 1). Однак на той час вони представляли окупанта російську імперію. Так, О. Бутовський та С. Білосельський-Білозерський були членами МОК, а Д. Меленевський був запрошений для участі у першому Олімпійському конгресі (Париж, 1894 р.). На сьогодні відомо, що серед учасників Ігор I Олімпіади перебував киянин М. Ріттер, який у 1897 р. брав участь у Міжнародному олімпійському конгресі. Також виявили бажання і готувалися до змагань спортсмени з Одеси. Однак за браком коштів вони не потрапили до Афін.

Сьогодні відомо, що серед учасників фехтувальних змагань у Парижі 1900 р. був П. Заковорот. Один з найвідоміших українських фехтувальників. Окрім цього, як свідчать архівні документи, Головний морський штаб російської імперії направив Київському яхт-клубу екземпляр програми та правил міжнародних гонок, які організовує особовий Комітет Всесвітньої Виставки у Парижі. Отже, спираючись на офіційні документи можна стверджувати про те, що українські спортсмени мали змогу прийняти дієву участь в Іграх II Олімпіади. Більше того, вже відомо, що серед суддів різних змагань Ігор були українці.

Таблиця 1**Українці у відродженні сучасного олімпійського руху**

П.І.П	Вид діяльності
Бутовський Олексій	член МОК (1894-1900 рр.) та учасник Ігор I Олімпіади (1896 р.) і III Олімпійського конгресу (1905 р.)
Білосельський-Білозерський Сергій	член МОК (1900-1908 рр.)
Меленевський Дмитро	учасник першого Олімпійського конгресу (1894 р.)
Ріттер Микола	учасник Ігор I Олімпіади (1896 р.) та II Олімпійського конгресу (1897 р.)
Заковорот Петро	учасник Ігор II Олімпіади (1900 р.)
Скоропадський Павло	член комісії з відбору офіцерів до змагань з кінного спорту на Ігри V Олімпіади (1912 р.)
Гонзатко Богуміл	учасник Ігор V Олімпіади (1912 р.)
Коваржик Алоїз	учасник Ігор V Олімпіади (1912 р.)
Понурський Владислав	учасник Ігор V Олімпіади (1912 р.)
Сокур Микола	учасник Ігор V Олімпіади (1912 р.)

На жаль невідомі факти участі українських спортсменів у Іграх Олімпіад 1904 та 1908 рр. Про те, активно готувалися і брали участь представники України в Іграх V Олімпіади 1912 р. Зокрема, майбутній гетьман України Павло Петрович Скоропадський був залучений до комісії, яка займалась організацією відбору та підготовкою офіцерів до змагань з кінного спорту на Ігри V Олімпіади. Серед тих хто готувався але не потрапив на Олімпійські ігри можна назвати киянина В. Оттена (футбол) і спортсмена з Харкова Пелепейченка (гімнастика). І все ж таки українці були серед учасників Стокгольмської Олімпіади. А саме, у гімнастичних змаганнях брав участь киянин Б. Гонзатко – активний пропагандист фізичного виховання і сокільського руху. Також до Стокгольму був відряджений «сокіл» викладач гімнастики Київської гімназії А. Коваржик [4].

Варто зазначити, що у 1913 році в Києві був створений Київський олімпійський комітет та відбулась Київська Олімпіада!

Важливого значення у розвитку олімпійського руху в Україні у 20-30-х рр. мала діяльність провідних фахівців фізичного виховання та спорту та підтримка державних органів влади. Як відомо (є така версія) у 1919 р. Уряд УНР звернувся до Міжнародного олімпійського комітету з проханням допустити українських спортсменів до участі в Іграх VII Олімпіади 1920 р. (Амстердам, Нідерланди).

Відомо, що у першій половині 20-х років в Україні був створений Всеукраїнський олімпійський комітет, який об'єднав регіональні відділення у Києві, Харкові, Полтаві, Дніпрі (тоді Катеринослав), Криму.

Водночас все більше активістів спортивного руху розуміють перспективи поширення олімпійського спорту в Україні. Так, І. Боберський у 1936 р. відвідав VI - зимові та XI - літні Олімпійські ігри в Німеччині та надіслав низку репортажів до часописів «Сокільські Вісти» та «Діло». Про значення створення Національного олімпійського комітету висловлюються Т. Франко та П. Франко, І. Боберський.

Представники спортивного товариства «Довбуш» (Чернівці) звернулися до оргкомітету Олімпійських ігор у Берліні з проханням допустити їх до участі [3].

Уряд Карпатської України цілком серйозно розглядав можливість участі українських спортсменів в Олімпійських іграх 1940 року в Токіо (Японія). Нажаль Карпатська Україна була окупована та й Ігри в Токіо не відбулись.

Незважаючи на таку доволі складну ситуацію щодо розвитку олімпійського руху в Україні неможливо оминати виступи українських спортсменів на Іграх Олімпіад (табл. 2) та зимових Олімпійських іграх 1924 – 1948 рр. (табл. 3). Цей історичний період ще й цікавий нам тому, що в зазначені роки спортсмени радянського союзу не виступали на Олімпійських іграх з політико-ідеологічних міркувань влади країни (відмова від участі). Однак, виступи українських спортсменів у складі Польщі, Чехословаччини, Румунії, США тощо заслуговують на увагу суспільства та детальний аналіз. Адже результати участі цих спортсменів вражають, серед їх здобутків весь комплект олімпійських нагород.

Таблиця 2

Виступи українських спортсменів на Олімпійських іграх 1924 – 1948 рр.

Олімпійські ігри	Спортсмен	Країна	Вид спорту	Нагорода
1924 р. Париж, Франція	Батш М.	Польща	Футбол	-
	Демко В.	США	Футбол	-
	Комаровський Т.	Польща	Кінний спорт	-
	Костшебський Ф.	Польща	Велоспорт	-
	Круликевич А.	Польща	Кінний спорт	Бронза
	Кухар В.	Польща	Футбол	-
	Кшемінський К.	Польща	Велоспорт	-
	Сосницький С.	Польща	Легка атлетика	-
	Степанюк А.	Польща	Легка атлетика	-
	Страдань А.	США	Футбол	-
Фовицький А.	Чехословаччина	Футбол	-	
1928 р. Амстердам, Голландія	Галайко С.	США	Бокс	Срібло
	Коцай Ю.	США	Плавання	2 золота
	Фрідріх Т.	Польща	Фехтування	Бронза
	Солтан-Пересвят А.	Польща	Веслування академічне	-
1932 р. Лос-Анджелес, США	Фрідріх Т.	Польща	Фехтування	Бронза
1936 р. Берлін, Німеччина	Албанський С.	Польща	Футбол	-
	Бубенко А.	Латвія	Легка атлетика	Бронза
	Васевич Я.	Польща	Футбол	-
	Ганжа Б.	Польща	Легка атлетика	-
	Гутовський М.	Польща	Кінний спорт	-
	Заєць Д.	США	Легка атлетика	-
	Комаровський І.	Польща	Кінний спорт	-

	Кухарський К.	Польща	Легка атлетика	-
	Матіяс М.	Польща	Футбол	-
	Німчик Ю.	США	Футбол	-
	Фік П.	США	Плавання	-
	Франц А.	Польща	Фехтування	-
	Сироватка-Рус В.	Чехословаччина	Веслування на каное	Золото
1948 р. Лондон, Велика Британія	Стефан Лисак	США	Веслування на каное	Золото

На жаль результати участі українських спортсменів в Зимових Олімпійських іграх не принесли олімпійських нагород, однак значення і відлуння для подальшого розвитку олімпійського спорту в Україні мали беззаперечне.

Таблиця 3

Українські спортсмени на Зимових Олімпійських іграх 1924 – 1948 рр.

Олімпійські ігри	Спортсмен	Країна	Вид спорту	Нагорода
1924 р. Шамоні, Франція	Білас В.	США	Ковзанярський спорт	-
	Вітковський С.	Польща	Лижні перегонки	-
1928 р. Санкт-Моріц, Швейцарія	Білас В.	США	Ковзанярський спорт	-
	Кава Ф.	Польща	Лижні перегонки	-
1932 р. Лейк-Плесід, США	Білас В.	США	Ковзанярський спорт	-
	Мауер А.	Польща	Хокей	-
	Сабинський Р.	Польща	Хокей	-
	Соколовський К.	Польща	Хокей	-
1936 р. Гарміш-Партенкірхен, Німеччина	Лемішко В.	Польща	Хокей	-
	Соколовський К.	Польща	Хокей	-
	Ступницький Р.	Польща	Хокей	-
	Туруشانко Р.	Румунія	Фігурне катання	-
1948 р. Санкт-Моріц, Швейцарія	Ясинський Т.	Польща	Хокей	-
	Коляса Б.	Польща	Хокей	-

Важливе місце у розвитку спортивного руху та поширенні олімпійських ідей у середовищі української діаспори займають змагання (табл. 4), участь у яких брали не лише емігранти з України, а й з інших держав (Естонії, Латвії, Литви тощо).

Таблиця 4

Українські Олімпіади в еміграції 1936-1948 рр.

Рік	Місце проведення	Назва змагань	Характеристика змагань
1936	Філадельфія (США)	Українська Олімпіада (Перші українські всенародні ігрища)	Близько 300 учасників з міст США та Канади
1948	Міттенвальд, Авгзбург, Нюрнберг (Німеччина)	Олімпіада «ДіПі»	Організатори змагань – Українська рада фізичної культури та спортивна секція Міжнародного комітету політичних втікачів. У змаганнях взяли участь українці, латвійці, естонці, литовці, поляки, словаки, чехи, словенці, угорці

Перші такого роду спортивні змагання відбулися у 1936 р. у місті Філадельфія (США). Ці змагання отримали неофіційну назву – «Перші українські всенародні ігрища» та були приурочені до Дня Праці, отримавши при цьому підтримку місцевої влади. Окрім цього, для проведення змагань були створені Екзекутивний та Олімпійський комітети, а патронат їм надали Українсько-американська організація Філадельфії та Українська католицька ліга. Допомогу в організації та проведенні Української Олімпіади надали українські об'єднані організації Філадельфії, Ліга української молоді, організація «Народна воля», а також приватні особи. Серед близько 300 учасників змагань були спортсмени з міст США та Канади (Нью-Йорк, Бруклін, Байон, Елізабет, Ньюярк, Детройт, Рочестер, Трентон, Гарізбург, Пальмерстон, Кемден, Філадельфія, Торонто.

Надзвичайна подія у житті міграційного українського спортивного руху відбулася у 1948 р., коли у містах Міттенвальд, Авгзбург та Нюрнберг (всі Німеччина) відбулася

Олімпіада ДіПі (від перших літер англійських слів Displaced persons). Однією з особливостей цих змагань було те, що вони відбувалися у той же рік що й Ігри XIV Олімпіади (Лондон, Велика Британія). Організаторами Олімпіади ДіПі виступили українська Рада фізичної культури та спортивна секція Міжнародного комітету політичних втікачів при підтримці державної влади. Окрім українців у змаганнях взяли участь латвійці, естонці, литовці, поляки, словаки, чехи, словенці та угорці. До програми змагань були включенні такі види спорту, як волейбол, футбол, бокс, легка атлетика, баскетбол та шахи. Результати виступів спортсменів були успішними, зокрема українські атлети стали переможцями у волейболі, футболі, боксі, легкоатлетичній естафеті 4X100 м. Слід зазначити, що на честь перемог українських спортсменів лунав гімн та піднімався прапор.

Отже, до 1952 року в Україні жваво розвивався сучасний олімпійський рух. Тому версія про 1952 рік, як початок безпідставна й має бути виправлена. Бо тисячі відвідувачів сайту НОК України вводяться в оману!

Список літератури.

1. Гречанюк О. Атлетичні ігри Західно-Північного Причорномор'я в еліністичний і римський періоди / Оксана Гречанюк // Історія фізичної культури і спорту народів Європи : зб. тез доп. I Міжнар. наук. конгр. істориків фіз. культури. – Луцьк, 2017. – С. 9.
2. Історія НОК України. Історія: Режим доступу - <https://nos-ukr.org/about/history/>
3. Олексій Лях-Породько. Особливості розвитку олімпійського та спортивного руху української буковини у 30-х роках ХХ століття. Лях-Породько Олексій, Хачко Роман // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 46. – С. 380 – 383.
4. Лях-Породько Алексей. Выступление команды российской империи на Играх V Олимпиады // Наука в олимпийском спорте. - 2008. - №1. - С. 83-93.